

TECİL SİSTEMİNİN ESASLARI

Ahmet GÜZEL (*)

1 - GİRİŞ

Devletin kesinleşen alacaklarına genel bir ifade ile kamu veya amme alacağı denir. Günümüz ifadesiyle kamu alacağının tahsil edilmesi, devletler açısından olmazsa olmaz hususlardan biridir. Bunun için zorla tahsil edilme usul ve esasları belirlenmiş ve yasal hükümlere bağlanmıştır.

Ancak zorla tahsil edilme hallerinde telafisi imkânsız sonuçlara yol açması da mümkün bulunmaktadır. Bu gibi durumlar düşünülerek kanun koyucu tarafından 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun¹ "Tecil Müessesesi" düzenlenmiştir.

Bu suretle; kamu idarelerine iyi niyet sahibi, fakat zor durumda olan borçluların borçlarını teminat karşılığında ve faiz alarak tecil etmek yetkisi verilmiştir. Kamu idarelerinin kendilerine borçlu olanların borç ödendikten sonraki ekonomik durumları ile alakalanmaları mecburiyeti,

böyle bir tecil yetkisinin kamu idaresi mümessillerine tanınmasını zorunlu kılmaktadır.²

Bu yazıda; özellikle borçlu için önem arz eden ve kolaylık sağlayan tecil sistemi irdelenmeye ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2- TANIM

Tecil kelime anlamı olarak başka zamana ve/veya döneme bırakma, ödenmek üzere daha sonraki bir tarihe bırakma, daha sonraya bırakma, acele etmeme anlamlarına gelmektedir.

6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanunun (AATUHK) 48.maddesinde hükme bağlandığı üzere tecil sistemi; vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası ve gecikme zammı alacaklarının iki yılı, bu alacaklar dışında kalan amme alacaklarının ise beş yılı geçmemek üzere ve faiz alınmak suretiyle ilgili idare tarafından belirlenen taksitler ve süre dâhilinde tahsil edilmesini ifade eder.

(*) Vergi Denetmeni

¹ 28.07.2953 tarih ve 8469 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

² Madde gerekçesi

Amme alacağı, böylece muaccel (istenebilir) olmaktan çıkmakta ve borçluya borcunu belirli bir takvim ve tarihe ve belirlenen miktara göre ödeme imkânı verilerek borcun tasfiyesi ve tahsil edilebilmesi sağlanmaktadır.

Bu itibarla 6183 sayılı AATUHK'nun 48. maddesi gereği "tecil ve taksitlendirilen borçların, vadesi geçmiş borç kapsamında değerlendirilmemesi gerekir" demek yanlış olmaz.

3- TECİLİN ŞARTLARI

AATUHK'nun 48. maddesine göre amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut haczolunmuş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunu çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla alacaklı amme idaresince veya yetkili kılacağı makamlarca; vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası ve gecikme zammı alacakları iki yılı, bu alacaklar dışında kalan amme alacakları ise beş yılı geçmemek üzere ve faiz alınarak tecil olunabilir.

Buna göre amme alacaklarının tecil edilebilmesi için;

1. Amme alacağının tahsil edilebilir aşamaya gelmiş olması,

2. Amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut haczolunmuş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunu çok zor duruma düşürmesi,

3. Amme borçlusunu çok zor duruma düşmesine alacaklı amme idaresince karar verilmiş olması,

4. Amme borçlusu tarafından yazı ile tecilin istenmiş olması,

5. Tecile konu amme alacağı için teminat gösterilmiş olması gerekir.³

6183 sayılı Kanununun 48. maddesinin 4. fıkrasına göre tecilin yapılabilmesi için aynı Kanununun 10. maddesinde belirlenen değerlerden asli ve fer'i amme alacaklarını karşılayacak miktarda teminat gösterilmesi şarttır. (6183 sayılı Kanun madde 48/4. fıkra) Haciz yapılmış olması halinde mahcuz mal, değeri tutarınca teminat yerine geçer.

Borcunun tecilini talep etmiş olup talepleri uygun görülmeyen amme borçlusu, borcunu reddin tebliği tarihinden itibaren idare tarafından 30 güne kadar verilebilecek ödeme süresi içinde ödediği takdirde; bu amme alacağı ödendiği tarihe kadar faiz alınmak suretiyle tecil olunur. (6183 sayılı Kanun madde 48/2.f)

4- TECİL KAPSAMINDAKİ ALACAKLAR

Esas itibarıyla tüm amme alacakları tecil kapsamına alınmıştır. 6183 sayılı AATUHK'nun 48. maddesine göre vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası ve gecikme zammı alacakları ile bu alacaklar dışında kalan amme alacakları (idari cezalar, sigorta primleri gibi) aynı maddede belirlenen süreler dâhilinde tecil edilebilmektedir.

Ancak Kanundan alınan yetkiye istinaden yapılan idari düzenleme ile bazı kamu alacakları tecil kapsamından çıkarılmıştır. 2005/4 seri no'lu Tahsilât İç Genelgesi ile Taşit Alım,⁴ Motorlu Taşıtlar, Katma Değer Vergisi, Geçici Vergi, Özel Tüketim Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Harçlar, Fonlar ve Ecri misil ile Eğitime Katkı Payı ve Eğitime Katkı Payına ait gecikme zammından olan amme alacaklarının tecil edilmemesi kararlaştırılmıştır.

³ Ahmet GÜZEL-Muharrem ÖZDEMİR, Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları, Nobel Kitabevi, 2007, s. 99

⁴ Taşit Alım Vergisi Kanunu 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun 18. maddesinin 3. bendi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

İlk bakışta bu sınırlamanın 6183 sayılı Kanunun 48.maddesiyle örtüşen bir yanı bulunmadığı gibi görülmektedir. Ancak önemle belirtilmelidir ki; bütün şartlar mevcut bulunsada 48.maddede alacaklı amme idaresine geniş bir yetki ve takdir hakkı verilmiştir. Yani ilgili alacaklı amme idaresi, tecilin kapsamını daraltıcı yönde yetkisini kullanma iradesine sahiptir ve bunun yasal olmayan bir yönü bulunmamaktadır. Alacaklı amme idaresi, bütün tecil şartları yerine getirilmiş olsa dahi tecil işlemini kabul etmeme yönünde iradesini kullanma yetkisine sahiptir.⁵

İç genelgede yer alan vergilerin yapısına bakıldığında söz konusu kamu alacaklarının esas olarak belirlenen değerler itibarıyla işlemler üzerinden (geçici vergi hariç) hesaplanması niteliğini taşımaktadır. Başka bir ifade ile bu vergilerin mükellefi durumunda bulunanlar esas olarak bu alacakların ilgili amme idaresine tevdi edilmesinde aracı konumundadırlar. Bu alacakların diğer önemli bir özelliği de yansıtılabilir nitelikli olmalarıdır. Yani bu alacakların nihai ödeyicisi bu işlemleri en son gerçekleştiren kimseler (nihai tüketici) olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında anılan amme alacaklarının tecil kapsamından çıkarılması makul ve yasal düzenlemeye uygun düşmektedir.

Geçici gelir veya kurumlar vergisi işlemler üzerinden alınan bir vergi özelliğini göstermemekle beraber bir cari veya ön vergidir ve esas olarak takipli alacaklardan⁶ değildir. Ödenmeyen geçici vergiler için hesaplanan gecikme zammının takipli alacaklardan olduğu ve 6183 sayılı Kanuna göre takip ve tahsil edilmesi gerektiği açıktır.

Belirtilen özellikleri ile Motorlu Taşıtlar, Katma Değer Vergisi, Geçici Vergi, Özel Tüketim Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ve Harçların tecil edilemeyecek olması kanaatimizce yerinde bir karardır.⁷

Diğer taraftan, tecil edilmeyecek alacaklara, 4837 sayılı Ekonomik İstikrarı Sağlamak İçin Ek Vergiler Alınması Hakkında Kanun ile getirilen Ek Emlak ve Ek Motorlu Taşıtlar Vergileri de dâhil edilmiştir. (2003/3 Tahsilât İç Genelgesi)

5- YETKİLİ MAKAM

AATUHK'nun 48.maddesine göre tecile, alacaklı amme idaresince veya yetkili kılacağı makamlarca karar verilebilir.

Alacaklı amme idaresi, aynı Kanununun 2.maddesinde hükme bağlanmıştır. Bu maddeye göre alacaklı amme idaresi; devleti, il özel idarelerini ve belediyeleri ifade eder.

Bu anlamda tecile; ilgili kamu alacağının durumu ve mahiyetine göre devlet, il özel idareleri ve belediyeler karar vereceklerdir.

Diğer taraftan; söz konusu alacaklı amme idaresinde tecil işlemine hangi makamın karar vereceği diğer bir ifade ile bu yetkiyi hangi makamın kullanacağı önem arz etmektedir.

Anlam ve yetki kargaşasına yer bırakmamak için kanun koyucu 6183 sayılı Kanununun 48.maddesinin 3.fıkrası ile tecil salahiyetini **kullanacak** ve bu salahiyeti **devredecek** olanlar hükme bağlanmıştır. Mezkûr maddenin anılan fıkrasına göre tecil salahiyetini kullanacak ve bu salahiyeti devredecek olanlar Devlete ait amme alacaklarında ilgili vekiller, vilayet hususi (il özel) idarelerine ait

⁵ Ahmet GÜZEL-Muharrem ÖZDEMİR, Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları, Nobel Kitabevi, 2007, s. 100

⁶ Geçici vergilerin yasal süresinde ödenmemesi halinde mahsup dönemine kadar takibi mümkün bulunmaktadır.

⁷ Ahmet GÜZEL-Muharrem ÖZDEMİR, Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları, Nobel Kitabevi, 2007, s. 100

amme alacaklarında valiler, belediyelere ait amme alacaklarında belediye reisleridir.

Söz konusu makamlar aynı zamanda tecil işleminde taksit zamanlarını ve diğer şartları da tespit edeceklerdir. (6183 sayılı Kanun madde 48/5.f)

6- TECİL FAİZİ ORANI

Tecil faizi oranı, dönemler itibariyle farklılık arz etmektedir. Oranın belirlenmesinde; ekonominin konjoktürel yapısı önemli bir etken oluşturmaktadır.

Kanundan alınan yetkiye dayanılarak 28.04.2006 tarih ve 438 seri no'lu Tahsilât Genel Tebliği ile tecil faizi oranı yıllık % 24 olarak belirlenmiştir.

Buna göre 28.04.2006 tarihinden sonra ödemesi gereken amme alacaklarının taksit tutarlarına; 28.04.2006 tarihine kadar (bu tarih hariç) geçen süre için geçerli olan oranlar, bu tebliğin yayımı tarihinden (bu tarih dâhil) itibaren de % 24 oranında tecil faizi uygulanacaktır. Söz konusu tebliğ 28.04.2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Diğer taraftan; tecilin gerçekleşmesi üzerine borcu tecil edilen mükelleflere yapılacak bildirimde; faiz oranının belirlendiği kısmın altı çizilmek suretiyle hangi oranda tecil faizi ödeneceğine dair gerekli uyarı yapılması gerekir. (438 seri no'lu Tahsilât GT)

Dönemleri itibariyle geçerli tecil faizi oranları şu şekildedir:

Tarih	Oran %
31.03.2001	72
02.02.2002	60
12.11.2003	36
04.03.2005	30
28.04.2006	24

7- TECİL FAİZİNİN HESAPLANMASI

Yazımızın önceki bölümünde açıklandığı üzere 28.04.2006 tarih ve 438 seri no'lu Tahsilat Genel Tebliği ile tecil faizi oranı, 28.04.2006 tarihinden itibaren (bu tarih dahil) geçerli olmak üzere yıllık % 24 olarak belirlenmiştir.

6183 Sayılı AATUHK'un 48.maddesine istinaden tecil edilen ve taksitlendirilen kamu alacaklarına uygulanacak tecil faizinin; kamu alacağının tecilli sayıldığı tarihten itibaren ödenecek taksit miktarına günlük olarak uygulanması gerekir.

Buna göre günlük tecil faizi oranı; (% 24/365=) %0,06575 olarak hesaplanacaktır.

Bu çerçevede tecil faizinin, kamu alacağının tecil edildiği tarihten itibaren ödenecek taksit miktarına ödeme günü itibariyle günlük olarak uygulanması gerekmektedir.

8- TECİLİN SONUÇLARI

Yazımızın önceki bölümlerinde açıklandığı üzere tecil işlemi ile amme alacağı muaccel olmaktan çıkmakta ve borçluya borcunu belirli bir plan ve süre dâhilinde ödeme imkanı verilerek borcun tasfiyesi sağlanmaktadır. Bu itibarla 6183 sayılı AATUHK'nun 48. maddesi gereği tecil ve taksitlendirilen borçlar, vadesi geçmiş borç sıfatını kaybetmektedir.

Bununla beraber tecil işlemi ile kamu borçlusu ortaya çıkabilecek muhtemel zor durum(lar)dan kurtulma imkanı bulmakta ve borcunu daha rahat ve kolay ödeme imkanını elde etmektedir.

Tecil şartlarına riayet edilmemesi, değerini kaybeden teminatın veya mahcuz malların tamamlanmaması veya yerlerine başkalarının gösterilmemesi hallerinde amme alacağı muaccel olur.

Tecil edilen kamu alacağının muaccel yani istenebilir hale gelebilmesi için aşağıdaki durumlardan birinin gerçekleşmesi gerekir:

1. Tecil şartları veya yetkili alacaklı amme idaresince belirlenen diğer şartlara uyulmaması,
2. İlgili yetkili idarece belirlenen süreler içinde taksidin ödenmemesi,
3. Değerini kaybeden teminatın borcun tamamını karşılayacak şekilde tamamlanmaması veya yerlerine başkalarının gösterilmemesi,
4. Değerini kaybeden hacizli malların ikmal edilmemesi (tamamlanmaması) veya yerlerine başkalarının gösterilmemesi.

Belirtilen şartlardan birinin gerçekleşmiş olması halinde amme alacağının tümü muaccel (istenebilir) hale gelecektir. Bu durumda; taksit imkânı kalmayan kamu borçlusu, borcunun tümünü ödemek zorunda kalacaktır.

KAYNAKÇA:

- Ahmet GÜZEL - Muharrem ÖZDEMİR, Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları, Nobel Kitabevi, 2007
- 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve ilgili tebliğleri ile diğer idari düzenlemeler,